

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

- Készült:** Budapesten 2008. június 13-án a Szerzői Jogi Szakértő Testület helyiségében
- Tárgy:** Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása
- Iktatószám:** SzJSzT-07/08/1.
- Jelen vannak:** Az eljáró tanács tagjai
dr. Faludi Gábor, a tanács elnöke,
dr. Sár Csaba, a tanács előadó tagja és
id. dr. Ficsor Mihály, a tanács szavazó tagja,

valamint Csiszér Anita, mint jegyzőkönyvvezető.
- Megkeresés:** A Pro Art Szövetség a szerzői jogokért megkeresése

Az eljáró tanács a fenti napon tartott ülésén egyhangúlag a mellékelt szakértői véleményt fogadta el.

Kmf.

Dr. Faludi Gábor
a tanács elnöke

Csiszér Anita
jegyzőkönyvvezető

Melléklet: SzJSzT-07/08/1. szakértői vélemény

**A Szerzői Jogi Szakértő Testület
szakértői véleménye**

Tárgy: Szerzői művek online fájl cserélő rendszerek segítségével megvalósuló felhasználása

Megkereső: A Pro Art Szövetség a szerzői jogokért megkeresése

A megbízó által feltett kérdések:

1.: Engedélyköteles felhasználásnak tekinthető-e / tekintendő-e, ha valaki hangfelvételekbe foglalt zeneműveket, illetve filmalkotásokat a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz fájlcsere rendszerben?

Mely felhasználási (rész)cselekmény(ek) releváns(ak) a kérdés eldöntésében az előbb leírt folyamat során? Az adott választ befolyásolja-e, hogy adott fájlcsere rendszer milyen technológiát alkalmaz (pl. DC, Torrent)?

1/a.: Változtat-e a kérdés jogi megítélésén, hogy a művek / teljesítmények engedély nélküli megosztás a vagyoni előny szerzése érdekében történik vagy sem?

1/b.: Mi a különbség azon két eset szerzői jogi megítélése között, amikor valaki egy hang- vagy képhordozót ismerősének kölcsönad, illetve amikor a fájlcsere hálózaton hozzáférhetővé teszi annak tartalmát?

2: Fennáll-e a fájlcsere rendszer "üzemeltetőjének" felelőssége, és milyen mértékben, ha a fájlcsere rendszer segítségével jogsértő módon használnak fel műveket, szomszédos jogi teljesítményeket? A jogaiban sértett jogosult milyen igényeket érvényesíthet az "üzemeltetővel" szemben?

2/a.: Van-e jelentősége a jogi felelősség szempontjából annak hogy a szóban forgó személy tevékenységét vagyoni előny szerzése érdekében végzi vagy sem? (pl.: reklámbevételek, belépési díj megfizetése)

2/b.: Van-e jelentősége a jogi felelősség szempontjából annak hogy a szóban forgó személy a fájlcsere rendszer használatát meghatározott mennyiségű/minőségű adat megosztásához köti?

2/c.: Van-e jelentősége a jogi felelősség szempontjából annak, ha a rendszert tömegesen (szinte kizárólag) védett művek / teljesítmények felhasználására használják?

Tájékoztatásul közlünk néhány fogalommagyarázatot, amelyek az egyik – Elite Hub néven működő és ún. Direct Connect (DC) technológiát alkalmazó – hazai fájlcsere rendszer [www.4242.hu] résztvevőitől, üzemeltetőitől származnak. Amint arra kérdéseinkkel is

utalunk, nem kívánjuk a szakvélemény tárgyát egy adott fájlcsere technológia (pl. a DC) vizsgálatára szűkíteni és az alábbi fogalommagyarázatokat elsősorban abból a szempontból tartjuk figyelemreméltónak, hogy azokban maguk az érintettek értelmezik, értékelik pl. a hub "üzemeltetőjének" szerepét.

- *Mi a Direct Connect? Direct Connect (DC) egy fájlcsere hálózat, aminek segítségével felhasználók százai, ezrei cserélhetik ki a saját gépükön, a megosztásra kijelölt mappákban lévő filmeket, zenéket, programokat. A DC attól átlátható népszerűvé, hogy nem csak a keresőből áll az egész program, hanem a többi felhasználóval beszélgethetsz, valamint - mivel néhány egyszerű, de fontos szabályt be kell tartani - viszonylag kicsi a valószínűsége, hogy fake, illetve vírusos állományt töltesz le (amennyiben mégis így történne, az operátorokhoz nyugodtan fordulj bizalommal, ők elkövetnek mindent azért, hogy a probléma megoldódjon, ill. pl. a vírusos állomány létre a többi felhasználó és a tulajdonosa is figyelmeztetve legyen). A Direct Connect hálózat Direct Connect hubokból (arra csatlakozol), kliensekből (ez vagy te) és hublistákból áll. [<http://www.4242.hu/?q=hu/node/16>]*

- *Mi az a hub? A Direct Connect hub egy olyan hely, ami összehozza a felhasználókat egymással. A hub kezeli a chatet, kereséseket és összekapcsolja a klienseket. **Tulajdonképpen a hub teszi lehetővé, hogy a rajta lévő felhasználók egymáshoz szóljanak és egymástól töltsenek.** (a ProArt kiemelése) A hub nem klasszikus szerver, mivel nem tartalmaz fájlokat, amit bárki letöltené. A letöltések két felhasználó között zajlanak közvetlen módon, nem folynak keresztül a hubon. Ugyanakkor nem hívható szobának se a chates terminológia alapján, mivel - ellentétben a chat-szobával - a hub nem egy központi gép elkülönített része, hanem külön, önálló program. [<http://www.4242.hu/?q=hu/node/17>]*

- *Ki az az operátor és mit csinál? Az operátor (a listában kulccsal jelölt felhasználó) felügyeli a hubszabályok betartását (a szabályszegőket kicikelteti, banolhatja, stb.), a DC-vel kapcsolatban megpróbál segítséget nyújtani a többieknek. Ha valamilyen kérdésed van, mindig a közös chaten kérdezz először, kivéve, ha op-jog kell a probléma megoldásához. Ha nem kapsz választ, fordulj nyugodtan az operátorokhoz, a tudásuknak megfelelően mindig segíteni fognak (azért annyit tegyél meg, hogy a Gyakran Ismételt Kérdéseket olvasd át előtte :)). [<http://www.4242.hu/?q=hu/node/20>]*

- *Hogyan lehetek operátor? Kétféleképpen lehetsz operátor. Indíthatsz egy saját hubot, ahol nyilván operátor lehetsz, és magad mellé még azt nevezd ki, akit te szeretnél. A másik megoldás, hogy egy már működő hubra kerülsz. Általában ez úgy zajlik, hogy megkeresnek az adott hub operátorai és felkérnek, hogy elvállalnád-e. Éppen ezért ne könyörögj operátor jogért, mert ők az alkalmasnak talált embert maguktól fogják kiválasztani. [<http://www.4242.hu/?q=hu/node/19>]*

Az eljáró tanács válasza a megkeresésben feltett kérdésekre:

I. Bevezetés - a „fájlcsere”¹ rendszerek működése

¹ Az eljáró tanács a „fájlcsere”, illetve „megosztás” kifejezéseket mindenhol idézőjelben használja. Ezzel kíván utalni e kifejezések pontatlan és félrevezető voltára. Szó sincs a védett műveket, illetve szomszédos jogi teljesítményeket tartalmazó fájlok cseréjéről. Az ilyen fájlok az azokat a többi Internet-használó hozzáférhetővé tevő személyek számítógépén maradnak. Csere esetén a műpéldányok száma nem változik. Abban az esetben viszont, amire félrevezető módon „fájlcsere” kifejezés utal, az érintett művek és teljesítmények óriási mértékű többszörözéséről és az erre a célra való hozzáférhetővé tételéről, mint szerzői jogi szempontból releváns – a művek és teljesítmények rendes felhasználása és a jogosultak jogos érdekei szempontjából fontos – cselekményekről van szó. Hasonló okokból szintén pontatlan a fájlok „megosztására” való utalás.

A „fájlcserélő” rendszerek szerzői jogi megítéléséhez és a megkeresésben szereplő kérdések megválaszolásához röviden szükséges áttekinteni a „fájlcserélő” rendszerek működését, illetve a fájlcserélést, mint technikai folyamatot.

Noha a megbízásban feltett kérdés is fájlcserére vonatkozik, és a szakvéleményben értékelt cselekményeket is fájlcseréként szokás megnevezni, előre kell bocsátani, hogy jogi értelemben vett cseréről nem feltétlenül lehet beszélni minden, a „fájlcseré” elnevezés alatt történő felhasználás esetében. Némileg pontosabb (ld. az 1. számú lábjegyzetet) a kérdéseket követő magyarázatokban is megtalálható, és alább is használt „fájlmegosztás” kifejezés. A tárolt fájlhoz (a szakvélemény a fájl és adatállomány kifejezést felváltva használja²) a tárolást ellenőrzése alatt tartó személy más személynek is hozzáférést enged, ennek keretében e személy a fájl tartalmát érzékelheti, és a fájlt saját ellenőrzése alatt álló hordozóra letöltheti. Ez – a P2P rendszer sajátosságaitól függően - történhet anélkül is, hogy „cserébe” az adott „megosztással” összefüggésben, vagy egyáltalán fájlt lenne köteles megosztania a másik (többi), a „fájlmegosztásban” résztvevő személyekkel.

Az eljáró tanács azt is előre kívánja bocsátani, hogy tisztában van azzal, hogy a fájlmegosztó funkció számos, széles körben elterjedt operációs rendszer része. A „fájlmegosztás” az online közös munkának, a tudományos és egyéb szakmai, oktatási információk feldolgozásának, hasznosításának, továbbfejlesztésének és terjesztésének, a számítógépi erőforrások összekapcsolásának ma már nélkülözhetetlen eszköze. Mindazonáltal, ha a „megosztásra” kerülő fájl tartalma szerzői/kapcsolódó jogi védelem alatt áll, a szerzői jogi megítélés nem tehető félre.

A modern „fájlcserélő” – angol szóhasználattal peer-to-peer vagy P2P - rendszerek lényege, hogy az informatikai hálózat végpontjai, azaz a végfelhasználók közvetlenül kommunikálnak egymással, központi kitüntetett csomópont, például központi szerver nélkül. Első „fájlcserélő” klasszikusként a Napster jelent meg, és rendkívül gyorsan tett szert több millió felhasználóra. (A Napster, architektúráját tekintve még hibrid, központi szerverfarm kapcsolja össze a felhasználóktól jött fájl-kéréseket a fájl felajánlásokkal, de maga az adatcsere a felhasználók között már a szervertől függetlenül zajlik.)

A végfelhasználók a „fájlcserélő” rendszerekben a számítógépükön lévő fájlokat (zeneműveket, filmeket, számítógépi programokat vagy egyéb állományokat tartalmazó fájlokat) általában kölcsönösen „megosztják”, vagyis kölcsönösen elérhetővé teszik a rendszer többi felhasználója számára. Fontos jellegzetessége a „fájlcserélő” rendszereknek, hogy a hozzáférhetővé tett anyagokat a végfelhasználók nem központi tárhelyeken, szervereken tárolják, hanem a saját személyi számítógépük merevlemezén, egy, e célból elkülönített, a többi „fájlcserélő” számára letöltés céljára elérhetővé tett, ún. megosztott könyvtárban.

A „fájlcserélő” hálózatok között egyesek, így az ún. DC++ (Direct Connect) az ún. IRC, az FTP és a fájlkereső funkciót egyesítik magukban, ahol ugyan egy ún. hubon (csomóponton) keresztül zajlik a számítógépek közti adatforgalom, amennyiben azonban a felhasználó olyan adatállományt talál, melyet le akar tölteni saját számítógépére, akkor már közvetlen kapcsolat jön létre az ő számítógépe és a másik számítógép között, és ekkor már a hubtól függetlenül zajlik az adatátvitel, azaz a fájl egyik számítógépről a másikra való letöltése. A hubok a számítógépek közötti adatforgalmat segítik.

² File: saját névvel rendelkező számítógépes állomány (program, szöveg, kép, stb.); forrás: Hálózati értelmező szótár, ISSN 1418-8570, http://www.iif.hu/dokumentumok/niif_fuzetek/szotar/index.html

A hubok üzemeltetői rendszerint külön szabályzatot tesznek közzé, melyet honlapjukon a „fájlcserélő” rendszerben részt vevők megtalálhatnak, és ahol információt lehet beszerezni az adott csomópontról, illetve annak igénybe vételi feltételeiről. A hub igénybevételének egyik fontos előfeltétele többek között rendszerint (de nem szükség szerint) az, hogy a felhasználónak szintén hozzáférhetővé kell tennie adatokat a „fájlcserélő” rendszerben részt vevő többi felhasználó számára a saját számítógépéről: A szabályzat rendszerint tartalmazza a kötelező legkisebb adatmennyiséget, melyet ilyenkor a felhasználónak elérhetővé kell tennie a számítógépe merevlemezén ahhoz, hogy a hub szolgáltatását igénybe vehesse.

A DC ++ típusú „fájlcserélők” esetében általában egy kívánt fájlt (anyagot, zenét, filmet, stb.) csak egyetlen számítógépről, egészben tölt le a felhasználó. A legújabb verziója a DC++ típusú „fájlcserélő” rendszereknek azonban már lehetővé teszi – a torrent típusú „fájlcserélőkhöz” hasonlóan – a több felhasználó gépéről, apró adatsomagokban (fájldarabokban) történő egyidejű letöltést is.

Az ún. torrent fájl alapú „fájlcserélő” rendszerek (így például a BitTorrent) működési alapja az, hogy a felhasználó a kívánt fájlt feldarabolt adatsomagokban tölti le más felhasználók számítógépének merevlemezének található „megosztott”, hozzáférhetővé tett könyvtárából. (A torrent fájl tartalmazza a tracker címét, a megosztott fájlok nevét, a az adatsomagok sorszámát és azok méretét.). A torrent típusú rendszerek esetében tehát a rendszer igénybe vevője nemcsak egy, hanem több más felhasználó gépére csatlakozik, és a letöltés elindítását követően a különböző felhasználóktól különböző, egy fájl részeit képező adatsomagok (fájldarabkák) érkeznek párhuzamosan hozzá. A letöltő felhasználó ezeket a darabkákat még a letöltés időtartama alatt tovább kínálja (hozzáférhetővé teszi) letöltésre másoknak, miközben a hiányzó darabokat párhuzamosan más felhasználóktól letölti.

A fenti áttekintés után az eljáró tanács először összefoglalja a megkeresésben foglalt konkrét kérdésekre adott szakvéleményét, majd ezt követően kérdésenként ismerteti részletes álláspontját.

II. Az eljáró tanács válaszai a megkeresésben feltett egyes konkrét kérdésekre

Ad 1.

A hangfelvételbe foglalt zeneművek, illetve filmalkotások (vagy bármely más szerzői jogi védelem alatt álló mű, és szomszédos jogi védelem alatt álló teljesítmény) „fájlcserélő” rendszerben történő „megosztása”, hozzáférhetővé tétele szerzői jogi értelemben alapvetően két felhasználási mód alá tartozó felhasználási cselekményt valósít meg: a szerzői művek, illetve a hangfelvételek, filmalkotások, továbbá a hangfelvételben foglalt előadóművészi teljesítmények többszörözését, valamint ún. a nyilvánosság számára lehívásra való (interaktív) hozzáférhetővé tételt.

A védett szerzői művek, illetve szomszédos jogi teljesítmények többszörözéséhez az Szjt. 18. §-a alapján a szerzői jogosultak (ideértve az Szjt 106.§ (1) bekezdés alkalmazásával az átruházható szerzői vagyoni jogokkal érintett művek esetén az átruházás útján jogot szerző személyt, pl. filmalkotások esetében a filmelőállítót is), a 76. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján a hangfelvétel-előállítók, a 73. §-a (1) bekezdésének a) és c) pontja alapján a hangfelvételeken rögzített előadóművészi teljesítmények jogosultjai, a 80. §-a

(1) bekezdésének b) és c) pontja alapján a rádió- és televízió szervezetek, a 82.§-a (1) bekezdésének a) pontja alapján pedig a szomszédos jogi védelem alapján a filmelőállítók részéről engedélyre van szükség.

A védett szerzői művek, illetve hangfelvételek, előadások, filmalkotások lehívásra hozzáférhetővé tétellel megvalósuló nyilvánossághoz közvetítése tekintetében az Szjt 26. § (8) bekezdés 2. mondatában foglalt szabály biztosítja a szerzői jogosultak kizárólagos jogát, míg a hangfelvétel-előállítók engedélyezési joga az Szjt 76. § (1) bekezdés c) pontján, az előadóművészek engedélyezési joga a 73. § (1) e) pontján, a rádió- és televízió szervezetek engedélyezési joga a 80. § (1) bekezdés d) pontján, a filmelőállítók szomszédos jogi engedélyezési joga pedig a 82. § (1) bekezdés c) pontján alapul.

A többszörözés és a nyilvánossághoz közvetítés megvalósul tekintet nélkül arra, hogy az adott „fájlcsereelő” rendszer milyen technológiát alkalmaz.

Ad 1/a.

Annak a körülménynek, hogy a művek/teljesítmények engedély nélküli „megosztása” vagyoni előny szerzése érdekében történik-e vagy sem, a többszörözés – azaz a védett művek, illetve szomszédos jogi teljesítmények letöltése – tekintetében van jelentősége. A többszörözés (akár a fel-akár a letöltés) nem minősülhet ugyanis az Szjt. 35. § (1) bekezdése alapján szabad felhasználásként tekinthető magáncélú többszörözésnek, ha az akár közvetve, akár közvetlenül jövedelemszerzési vagy jövedelemfokozási célt szolgál.

Az illegális forrásból történő magáncélú másolás tilalmára vonatkozóan ld. az Ad 2/c pontot.

Ad 1/b.

Szemben a mű-, illetve a hang- vagy képhordozó haszonkölcsönbe adásával, amely a nyilvánosság hiánya esetén (pl. ha ismerős számára egyedi „kölcsönadásról” van szó) szerzői jogi szempontból nem releváns cselekmény, a „fájlcsereelő” rendszerben történő hozzáférhetővé tétel a szolgáltatás természeténél fogva mindenképpen nyilvánossághoz való közvetítésnek minősül, amely az 1. kérdésre adott válaszban megjelölt Szjt. rendelkezések alapján a jogosult előzetes engedélyéhez kötött felhasználás. A lehívás céljára történő hozzáférhetővé tétel megvalósul, mielőtt a védett művet, illetve szomszédos jogi teljesítményt feltöltik a merevlemez megosztott könyvtárába; tehát nem szükséges vizsgálni, hogy azt hányan hívták le, illetve, hogy egyáltalán lehívták-e ténylegesen.

Ad 2.

A „fájlcsereelő” rendszer működését biztosító szolgáltatók, mint a hub üzemeltetők polgári jogi felelősségét vizsgálhatjuk szorosan vett szerzői jogi szempontból, továbbá a 2001. évi CVIII. tv. (a továbbiakban: Elkertv.) alapján, valamint büntetőjogi szempontból.

Felelősség az Szjt. alapján:

A hub üzemeltetője olyan személy, akinek/amelynek a szolgáltatását a „fájlcserélő” rendszeren megvalósuló szerzői jogsértés elkövetéséhez igénybe vették. Bár a hatályos Szt. az ilyen közreműködő személyek közvetlen felelősségét a jogsértéssel kapcsolatban nem állapítja meg, velük szemben azonban a polgári jogérvényesítés körében bizonyos objektív jogkövetkezmények alkalmazását lehetővé teszi. A hatályos Szt. 94. §-ának (3) bekezdése alapján a jogsértés, vagy a jogsértéssel fenyegető cselekmény abbahagyását és a további jogsértéstől való eltiltást a hub üzemeltetőjével szemben is követelni lehet. Továbbá jogsértéshez kereskedelmi mértékben nyújtott szolgáltatás esetén a 94. § (4) bekezdése alapján a „fájlcserélő” rendszer üzemeltetője kötelezhető a jogsértéssel kapcsolatos adatszolgáltatásra is.³ Szerzői jogsértés esetén az Szt. 94. §-ának (8) bekezdése értelmében a „fájlcserélő” rendszert irányító szoftvert futtató számítógép, mint a jogsértés eszköze, lefoglalható, feltéve, hogy a tulajdonosa tudott vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna a jogsértésről.

Felelősség az Elkertv. alapján:

A hub üzemeltetője információs társadalomban nyújtott szolgáltatásnak minősíthető szolgáltatást nyújt, amely az Elkertv. 2. §-ának ld) pontja értelmében vett kereső szolgáltatáshoz áll a legközelebb, ennél fogva szerzői jogi felelősségére, illetve az az alóli mentesülésére az Eljáró tanács az Elkertv. speciális szabályait vizsgálta. A hub üzemeltetőjének felelőssége az Elkertv. 7. § (2) és (4) bekezdése, valamint 11. §-a alapján a fájlcsereben részt vevők által megosztott jogsértő tartalommal okozott jogsértéssel kapcsolatban megállapítható, ha tudomással bír a jogsértésről, vagy ha arról nincs is tudomása, a jogosult értesítése folytán való tudomásszerzését követően az Elkertv. 13. §-ában meghatározott értesítés ellenére, az ott meghatározott módon és határidők szerint nem intézkedik a jogsértő tartalom eltávolításáról (ún. notice-and-take-down eljárás).

Büntetőjogi felelősség:

A Btk. 329/A. §-a szerinti szerzői és szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének elkövetése esetén a fentieken túl a hub üzemeltetője bűnsegédként büntetőjogilag is felelősségre vonható, amennyiben az általa ismert konkrét jogsértéshez a hub szolgáltatás biztosításával szándékosan segítséget nyújt.

Ad 2/a.

A vagyoni, kereskedelmi, illetve gazdasági előnynek az Szt. szerinti polgári jogi, valamint a Btk. szerinti büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazása szempontjából egyaránt jelentősége van.

Az Szt.-n alapuló polgári jogi felelősség szempontjából az Szt. 94. §-ának (4) bekezdése szerinti adatszolgáltatás elrendelése körében van jelentősége annak, hogy a „fájlcserélő” rendszer üzemeltetését vagyoni előny szerzése céljából végzik-e vagy sem. Ugyanis az üzemeltetővel szemben a felhívott jogszabályhely alapján csak akkor van helye adatszolgáltatás elrendelésének, ha a hub vagy más fájlcsere segítő szolgáltatás üzemeltetése kereskedelmi mértékű, azaz – a jogszabály definíciója szerint – a szolgáltatás jellegéből és mennyiségéből nyilvánvaló, hogy a szolgáltatás közvetlenül

³ Az eljáró tanács válasza az Szt.-n alapul. Az összefoglalt válasz nem tér ki a C-275/06. sz. előzetes döntésre (Productores de Música de España (Promusicae) a Telefónica de España SAU ellen indított ügyben)

vagy közvetetten kereskedelmi vagy más gazdasági előny szerzését szolgálta. A hub szolgáltatás jellegéből rendszerint nyilvánvalóan következik a kereskedelmi vagy más gazdasági előny szerzésének célja. Az adatszolgáltatási kötelezettséget kizárhatják az elektronikus kereskedelmi, illetve elektronikus hírközlési jogi adatvédelmi szabályok, amelyek viszonylagos elsőbbsége mellett foglalt állást a C-275/06. számú európai bírósági ítélet.

A büntetőjogi minősítés szempontjából lehet jelentősége az adatmennyiség/minőség kikötésének. A Btk. 329/A. § szerint a bűncselekmény megvalósulásának a védett jog megsértésén túl a vagyoni hátrány okozása mellett vagylagos feltétele a hasznoszerzési célzat. Minősített esetként rendelkezik továbbá a Btk. (329/A. § (2) bekezdés b) pont) arról, ha a szerzői jogsértést akár tettesként, akár bűnsegédként üzletszerűen, azaz rendszeres hasznoszerzési céllal (137. § 9. pont) követik el.

Ad 2/b.

Annak, hogy az üzemeltető a „fájlcserélő” rendszer használatát meghatározott mennyiségű adat „megosztásához” köti, a büntetőjogi felelősség (a cselekmény minősített esetének a megvalósulása) szempontjából lehet jelentősége az esetleges részesi minősítés szempontjából (Btk. 21. §). Speciális büntetőjogi szempontok értékelése azonban túlterjed a Szerzői Jogi Szakértő Testület hatáskörén.

Ad 2/c.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület 17/2006. számú szakvéleményében megállapította, hogy az Szjt. 33. §-ának (2) és (3) bekezdéseiben, továbbá a 35. § (1) bekezdésében és a 20. § (1) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezésekből is levezethető az, amit több EU tagország szerzői joga kifejezetten is kimond; nevezetesen az, hogy a magáncélú másolásra vonatkozó szabad felhasználásról nem lehet szó akkor, ha a másolást végző tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellet tudnia kellene, hogy a másolás illegális forrásból történik. (Ugyanakkor a szakértői vélemény rámutatott arra is, hogy az illegális forrásból történő magáncélú másolás léte nem indokolja a magáncélú másolás fejében járó díjigény csökkentését, hanem csak azt, hogy amikor az illegális forrásból történő magáncélú másolásért kártérítési igényt érvényesítenek, a díjigény alapján járó díj kifizetését figyelembe vegyék a kártérítés összegének megállapításánál.)

A szakvéleményben foglaltak részletes kifejtése

A megkeresés alapvetően két problémakört érint:

- a releváns felhasználások, illetve a szabad felhasználások kérdését (1, 1/a, 1/b kérdések); valamint
- az internetes „fájlcserélő” rendszerek működtetésében részt vevők (hub üzemeltetők) szerzői jogi felelősségének problémáját, ideértve nemcsak az Szjt. szerinti polgári jogi felelősséget, de az Elkertv-en alapuló speciális, valamint a büntetőjogi felelősséget is (2., 2/a, 2/b és 2/c kérdések).

A szakvéleményben foglaltak részletes kifejtését megelőzően az eljáró tanács áttekinti, hogy milyen szerzői jogilag védett műveket, illetve szomszédos jogi teljesítményeket érintenek a megkeresésben megjelölt internetes „fájlcserélő” felhasználások.

A szerzői jogi értelemben releváns felhasználások érintik egyrészt a szerzői jogi védelem alatt álló műveket (pl. védett irodalmi, művészeti alkotások, zeneművek, filmalkotások, képző- és fotóművészeti alkotások, számítógépi programalkotások), továbbá az ún. kapcsolódó jogi védelemben álló teljesítményeket, melyek magukban foglalják egyrészt a védett (ún. *sui generis* adatbázis oltalom alatt álló) adatbázisokat, másrészt az ún. szomszédos jogi teljesítményeket, melyek közé az előadóművészi teljesítmények, a hangfelvételek, a sugárzott rádió-, illetve televízió-műsorok, valamint a szomszédos jogi védelemben részesülő filmelőállítói teljesítmények tartoznak. A megkeresés a szerzői, illetve a szomszédos jogokra vonatkozik. A szerzői és a szomszédos jogok viszonya szempontjából említés érdemel az Szjt. 83. §-ának (2) bekezdésében foglalt azon szabály, mely szerint nincs szükség a szomszédos jogi jogosult hozzájárulására azokban az esetekben, amelyekben a törvény a szerzői jogi védelem alatt álló alkotás felhasználásához sem kívánja meg a szerző hozzájárulását. Ez azt jelenti, hogy a szerzői jogi szempontból a jogosult engedélye és a neki történő díjfizetési kötelezettség nélkül megengedett, ún. szabad felhasználási esetekben a szomszédos jogi jogosultak engedélyére sincs szükség a védett előadóművészi teljesítmények, hangfelvételek, rádió-, illetve televízió-műsorok, illetve a filmek (filmelőállítói teljesítmények) felhasználásához. Ennek megfelelően a szakvéleményben foglalt megállapítások, válaszok mind a szerzői jogilag védett művek, mind pedig a szomszédos jogi teljesítmények szempontjából irányadók és alkalmazandók a továbbiakban ott is, ahol az eljáró tanács nem utal külön a szerzői jogra és a szomszédos jogokra.

Az 1, 1/a és 1/b. kérdésekkel kapcsolatos szakvélemény részletes kifejtése

A megkeresésben feltett 1, 1/a és 1/b számú kérdések a „fájlcserélő” rendszerek magánszemély felhasználóira vonatkoznak. Ezek megválaszolásához meg kell vizsgálni a „fájlcserélő” rendszerek használata során megvalósuló szerzői jogi szempontból releváns felhasználási módokat.

A „fájlcseré” folyamán több szerzői jogi szempontból releváns felhasználási cselekmény is megvalósul.

A „fájlcseré” folyamata alapvetően két fő mozzanatból áll:

(i) A fájlok (szerzői jog által védett művek, szomszédos jogi teljesítmények, vagy szerzői jogi védelem alatt nem álló tartalmak) letöltése más felhasználók személyi számítógépéről, vagy más forrásból, és egyben a „fájlmegosztásra” rendelkezésre álló tárterületre „másolás” („feltöltés”), - többszörözés;

(ii) A felhasználó saját számítógépén lévő, kötelezően vagy saját elhatározásból megosztandó fájlok hozzáférhetővé tétele más felhasználók számára letöltésre – a nyilvánosság számára lehívás céljára való hozzáférhetővé tétel.

A „fájlcserélő” rendszerek vizsgálatáról lévén szó, a Testület külön nem vizsgálja az esetlegesen jogosulatlanul létrejött műpéldány keletkezésének körülményeit, azaz azt a kérdést, hogy a mű, vagy teljesítmény (hangfelvétel, zenemű, film stb.) milyen módon került

a „megosztást“ végző személy számítógépére, amely cselekmény szintén többszörözésnek minősül.

(i) A fájlok letöltése, illetve hozzáférhető tétel céljára való feltöltése - többszörözés

A fent említett első mozzanat, vagyis a fájlok letöltése más felhasználók személyi számítógépéről, vagy más forrásból, amennyiben az szerzői jogi védelem alatt álló műveket érint, a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 18. §-a és a szomszédos jogokra vonatkozó rendelkezések értelmében többszörözésnek minősül.

A védett szerzői művek, hangfelvételek, előadások, rádió- és televízió műsorok, továbbá filmek, mint ún. szomszédos jogi teljesítmények többszörözéséhez az Szt. 18. §-a alapján a szerzői jogosultaknak, a 76. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján a hangfelvétel-előállítóknak, a 73. §-a (1) bekezdésének a) és c) pontja alapján a hangfelvételeken rögzített előadóművészi teljesítmények jogosultjainak, a 80. §-a (1) bekezdésének b) és c) pontja alapján a rádió- és televízió szervezeteknek, a 82. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján pedig a filmelőállítóknak az engedélyére van szükség.

A többszörözés Szt. 18.§-ában meghatározott fogalmának több eleme is megvalósul a „fájlcseré” folyamán. A felhasználó egyrészt a mű, illetve teljesítmény megtekintése céljából rögzíti, többszörözi a művet a merevlemezen elektronikus formában (mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön), másrészt pedig, mivel a fájlcseré folyamán a letöltött mű, illetve teljesítmény részleteket harmadik személyek részére azonnal, vagy később letöltésre is hozzáférhetővé teszi, a mű, illetve teljesítmény nyilvánossághoz ilyen célra történő közvetítés céljára való rögzítése is megvalósul .

A többszörözés Szt. 18. §-ában meghatározott fogalma az Szt. 16. § (1) bekezdésében foglalt általános szabály nyomán kiterjed továbbá a mű egészének vagy bármely azonosítható részének többszörözésére is. Így, amennyiben nincs szó valamilyen kivétel alkalmazhatóságáról (pl. az idézések körében) engedélyköteles többszörözésnek minősül egy film néhány másodperces azonosítható részletének többszörözése is. A többszörözés alapvető célja és lényege a mű rögzítése olyan formában, hogy az közvetlenül a közönség által ismételtén érzékelhetővé váljon.

Ily módon a bármely technikával működő „fájlcserélő” rendszerben történő többszörözés (egy felhasználótól a teljes mű letöltése, illetve sok felhasználótól a mű darabokban (adatcsomagokban) való letöltése) egyaránt engedélyköteles felhasználásnak minősül, amennyiben a letöltési folyamat végén a szerzői jog által védett alkotás, illetve szomszédos jogi teljesítmény a felhasználó által érzékelhető.

Ahhoz, hogy eldönthető legyen, hogy a többszörözés engedélyköteles felhasználásnak minősül-e, vagy adott esetben a kizárólagos szerzői, illetve ún. szomszédos jogok alóli kivételként, a jogosult engedélye, illetve díjfizetés nélkül megvalósítható szabad felhasználásról van-e szó, az Szt. szabad felhasználásra vonatkozó általános feltételeket tartalmazó 33. § -át, és a szabad felhasználásként megengedett magáncélú másolás feltételeit szabályozó, 35. §-ban foglalt rendelkezéseket kell megvizsgálni. Ugyancsak figyelembe kell venni az Szt. 20. §-át, amely a művek magáncélú másolására tekintettel az egyes jogosulti csoportokat megillető ún. üres hang-, illetve képhordozói díjról rendelkezik, és meg kell vizsgálni a nyilvánosság számára lehívás céljára való hozzáférhetővé tétel keretében történő többszörözés szerzői jogi megítélését is.

Az Sztj. a 33. §-ának (1) – (3) bekezdésében szabályozza a szabad felhasználásoknak a magyar és a nemzetközi jogirodalomban ún. „háromlépcsős tesztként” hivatkozott általános feltételeit, amelyek nemzetközi szerzői jogi egyezményeken és Európai Unió jogszabályokon alapulnak.⁴

Az Sztj. 33. § (1) bekezdése szerint a szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és ahhoz a szerző engedélye nem szükséges. Csak a nyilvánosságra hozott művek használhatók fel szabadon. A (2) bekezdés alapján a felhasználás a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra. A 33. § (3) bekezdése értelmében a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezéseket nem lehet kiterjesztően értelmezni. A 33. § valójában az előzőekben hivatkozott nemzetközi egyezmények, illetve uniós rendelkezések szerinti ún. háromlépcsős teszt szabályának felel meg.

A hatályos Sztj. a hivatkozott nemzetközi egyezmények, illetve az InfoSoc Irányelv alapján a fent említett háromlépcsős teszt alkalmazását írja elő valamennyi szabad felhasználási eset tekintetében. Ezen túlmenően, de logikai szempontból elsőként vizsgálandóak minden esetben az adott konkrét szabad felhasználási esetkörülményekre előírt speciális szabályok.

A jogosult engedélye, illetve díjfizetés nélkül megengedett magáncélú többszörözésre vonatkozó Sztj. 35. §-a értelmében természetes személy magáncélra a műről másolatot készíthet, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. E rendelkezés nem vonatkozik az építészeti műre, a műszaki létesítményre, a szoftverre és a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázisra, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítésére. Magáncélra szabad felhasználásként továbbá kotta nem másolható; teljes könyv, valamint folyóiratok vagy napilapok egésze pedig magáncélra is csak kézírással vagy írógéppel másolható, azaz e műhordozók, illetve szerkesztett művek számítógéppel, illetve számítógépre történő másolása, letöltése sem megengedett.

A 35. § (3) bekezdése értelmében nem minősül szabad felhasználásnak - függetlenül attól, hogy magáncélra történik-e -, ha a műről más személlyel készítettnek másolatot számítógépen, illetve elektronikus adathordozóra, továbbá tilos a magáncélú másolás, ha az akár közvetve is jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját szolgálja.

A szabad felhasználásként megengedett magáncélú többszörözés, illetve az internetes letöltések előfeltételei tekintetében az eljáró tanács utal a Szerzői Jogi Szakértő Testület korábbi SzJSzT 17/2006 számú szakvéleményében foglaltakra. E szakvéleményében a Testület részletesen foglalkozott az internetes, on-line környezetben megvalósuló (jogellenes forrásból való) letöltés és ezzel kapcsolatban a magáncélú másolás megítélésével, továbbá a háromlépcsős teszt alkalmazásának szabályaival. A szakvéleményben megállapította, hogy a nemzetközi, közösségi és hazai szerzői jogi szabályozásból is az vezethető le – amit több EU

⁴ Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. évi Berni Unió Egyezmény 1971. évi ún. Párizsi szövegének (a továbbiakban: BUE) 9. cikk (2) bekezdése (Magyarországon kihirdetve az 1975. évi 4. tvr-rel); Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó, 1994. évi Marrakeshi Egyezmény 1/C. mellékleteként létrejött, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló TRIPS Megállapodás (a továbbiakban: TRIPS) 13. Cikke és 14. Cikk 6. bekezdése (Magyarországon kihirdetve 1998. évi IX. törvénnyel); a WIPO 1996. december 20-án Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződése (a továbbiakban: WCT) 10. Cikke és az Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződése (a továbbiakban: WPPT) 16. Cikke; Az Európai Parlament és Tanács 2001/29/EK számú irányelve, az Információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról (a továbbiakban: InfoSoc irányelv) 5. Cikke (2) bekezdésének b) pontja és (5) bekezdése.

tagország szerzői jogi törvénye kifejezetten is kimond – hogy a jogellenes forrásból történő magáncélú másolás nem megengedett sem az Szjt. 33. § -a és 35. §-a szerinti szabad felhasználásként, sem pedig az Szjt. 20. §-ában foglalt jogdíjigényre való korlátozás alapján, amennyiben a másolsát végző tudja, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellene a másolás forrásának jogellenes voltáról. (A szakvélemény azonban arra is rámutatott, hogy a jogellenes forrásból történő másolásra tekintettel nem indokolt a jogosultakat a magáncélú másolásért megillető díjigény mérséklése, hanem csupán figyelembe kell venni a díjnak a másoló általi kifizetését, amennyiben esetleg kártérítési igényt érvényesítenek vele szemben.)

A megkeresésben feltett kérdések vonatkozásában is változatlanul alkalmazandóak az SzJSzT. 17/2006. számú szakvéleményben foglaltak.

A fentieknek megfelelően tehát nem fog a törvény által szabad felhasználásként megengedett magáncélú többszörözésnek minősülni az olyan védelem alatt álló szerzői művek, és szomszédos jogi teljesítmények letöltése, melyek a jogosult engedélye nélkül kerültek elektronikus úton rögzítésre, illetve melyek lehívásra hozzáférhetővé tételéhez a szerzői és szomszédos jogi jogosultak nem járultak hozzá, feltéve, hogy a letöltést végző felhasználó tudta vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy a letöltés jogosulatlan forrásból történik.

Eddig a letöltés mozzanatával foglalkozott az eljáró tanács. Azonban akkor is többszörözés valósul meg, amikor a védett művet vagy szomszédos jogi teljesítményt a merevlemez megosztott könyvtárába feltöltik (és ezáltal a nyilvánosság számára hozzáférhetővé teszik). Az Szjt. 35. §-ának (6) bekezdése kimondja, hogy szabad felhasználás a mű járulékos vagy közbenső – a felhasználásra irányuló műszaki folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képező, önálló gazdasági jelentőség nélküli – időleges többszörözése, ha kizárólag az a célja, hogy lehetővé tegye az átvitelt harmadik személyek között hálózaton, köztes szolgáltató által, vagy a műnek a szerző által engedélyezett, illetve a törvény alapján megengedett felhasználását. A „fájlcserélő” rendszerekben a nyilvánosság számára lehívás céljára való hozzáférhetővé tétel azonban e szabad felhasználási kivételt megalapozó egyik feltételnek sem felel meg. A műveket, szomszédos jogi teljesítményeket a nyilvánosság számára ilyen módon hozzáférhetővé tevő ugyanis nem köztes szolgáltató, aki harmadik személyek közötti átvitelt tesz lehetővé, hanem közvetlenül a tartalom szolgáltatója, másrészt a többszörözés nem a szerző, illetve szomszédos jogi jogosult által engedélyezett vagy a törvény által megengedett felhasználás. Ugyanis ilyenkor a felhasználó a „fájlcseré” folyamatában nem kér engedélyt a szerzőtől, illetve a szomszédos jogi jogosulttól, és a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tétel nem minősül a törvény által lehetővé tett szabad felhasználásnak sem. Ily módon a „fájlcseré” folyamatában a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tétel céljára történő rögzítés nem minősülhet szabad felhasználásnak. Az ilyen többszörözés külön, engedélyköteles felhasználás.

(ii) A fájlok hozzáférhetővé tétele más felhasználók által történő letöltésre – nyilvánossághoz közvetítés, illetve nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tétel

A fájlcseré folyamatának második mozzanata az, amikor a felhasználó a saját személyi számítógépe merevlemezén lévő különböző fájlokat (szerzői jog által védett alkotásokat, szomszédos jogi teljesítményeket) megosztja, vagyis harmadik személy felhasználók részére hozzáférhetővé teszi. Ennek a hozzáférhetővé tételnek szintén két, többszörözéssel is összefüggő változata van: egyrészt amikor az éppen aktuálisan letöltés alatt álló fájlok

automatikusan „megosztásra“ kerülnek a felhasználó rendelkezésétől függetlenül a „fájlcserélő” szoftver által generáltan, másrészt amikor a felhasználó a már meglévő, a számítógépére már korábban rögzített (többszörözött) anyagait, fájljait teszi hozzáférhetővé harmadik személyek részére letöltésre. A harmadik személyek távolléte miatt a cselekmények nyilvánosságához közvetítési eleme a domináns.

A szerzői jog által védett alkotások „fájlcserélő” rendszerben történő hozzáférhetővé tétele az Szjt. 26. §-a (8) bekezdésének második mondata alapján a nyilvánosságához közvetítés joga alá esik. Viszont a szomszédos jogi teljesítmények esetében a (nem interaktív) nyilvánosságához közvetítés jogáról és a nyilvánosság számára lehívás céljára történő (interaktív) hozzáférhetővé tétel jogáról külön-külön rendelkezik az Szjt. Az utóbbi – és a jelen szakértői vélemény szempontjából releváns – cselekmény esetében a szomszédos jogi jogosultak (előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók, rádió- és televízió szervezetek, a filmelőállítók) kizárólagos jogáról az Szjt. 73. §-a (1) bekezdésének e) pontja, 76. §-a (1) bekezdésének c) pontja, 80. §-a (1) bekezdésének d) pontja, illetve 82. §-a (1) bekezdésének c) pontja rendelkezik.⁵

A megkeresés 1/b. kérdése felveti, hogy mi minősül nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tételnek (mi a különbség az anyagi műhordozó ingyenes használatba adása, és a mű nem dologi formában történő, szintén ingyenes hozzáférhetővé tétele között). A mű anyagi hordozón más személynek történő „kölcsonadása”, amely valójában a Polgári törvénykönyv 583. §-a szerinti haszonkölcsonnek felel meg, a kérdésfeltevésből is kitűnően nem nyilvános hozzáférhetővé tételre irányul. Más lenne a szerzői jogi megítélése annak az esetnek, ha a nyilvánosság számára hozzáférhető módon történik a mű, illetve a műhordozó anyagi példányának haszonkölcsonbe adása, például nyilvános könyvtárak által. Az ilyen haszonkölcsonbe adás már érinti a szerzők, az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a filmelőállítók terjesztési jogát.

Az alábbiak miatt sem lehet a fájlcsereét a haszonkölcsonnel rokonítani:

- a jogrendszerek jelentős részében az adat (akár a műhordozó adat) nem minősül dolognak, a haszonkölcson pedig csak dologra vonatkozhat.
- ha dolognak is minősül(ne) az adat egyes jogrendszerekben a szerzői jogi védelemtől függetlenül), a polgári jogi haszonkölcson esetében a művet hordozó dolog egyszerre csak egy helyen, a haszonkölcsonbe vevőnél lehet, míg a „fájlcseré” sokszorozza a műpéldány-másolatokat.
- A „fájlcseré” szerzői jogi értelemben szukcesszív nyilvánosságot valósít meg, tehát a „fájlcseré” nem lehet magán.
- Ha az előbb említett elemek alapján nyilvános haszonkölcsonnek tekinthetnénk a „fájlcserét”, az nem lehetne szabad felhasználás, mert azt egyrészt a háromlépcsős teszt, másrészt az EGT-ben a másodlagos közösségi jog⁶ is korlátozza (az intézmények bizonyos kategóriái mentesíthetők a kizárólagos jog, és a díjigényre korlátozott haszonkölcsonzési jog alól).

⁵ A lehívásra hozzáférhetővé tételhez fűződő kizárólagos jogról nemzetközi szinten a szerzői jogosultak vonatkozásában (a nyilvánosságához közvetítés egyik változataként) a WCT 8. Cikke, az előadóművészek és a hangfelvétel előállítók vonatkozásában pedig a WPPT 10. Cikke és 14. Cikke rendelkezik. A WCT, illetve WPPT hivatkozott szabályait a közösségi jogba az InfoSoc irányelv 3. Cikkének (1) bekezdése ültette át azzal, hogy az InfoSoc irányelv a szerzőkön, valamint az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók túl a rádió- és televízió szervezeteknek és a filmelőállítóknak is biztosítja ezt a jogot. A hatályos magyar Szjt. az InfoSoc irányelvnek megfelelő szabályozást tartalmaz.

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.)

a bérleti jogról és a haszonkölcsonzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról (kodifikált változat)

6. cikk

Kivételek a nyilvános haszonkölcsönzés kizárólagos joga alól

1. A tagállamok a nyilvános haszonkölcsönzés tekintetében kivételeket határozhatnak meg az 1. cikkben foglalt kizárólagos jog alól, amennyiben legalább a szerzők e haszonkölcsönzés ellenében díjazásban részesülnek. A tagállamok szabadon, kultúrpolitikai célkitűzéseiknek megfelelően határozhatják meg e díjazás mértékét.

2. Amennyiben a tagállamok az 1. cikkben foglalt kizárólagos haszonkölcsönzési jogot hangfelvételek, filmek és számítógépi programok esetében nem alkalmazzák, legalább a szerzők számára díjigényt biztosítanak.

3. A tagállamok az intézmények bizonyos kategóriáit mentesíthetik az (1) és (2) bekezdésben foglalt díjfizetési kötelezettség alól.

Article 6

Derogation from the exclusive public lending right

1. Member States may derogate from the exclusive right provided for in Article 1 in respect of public lending, provided that at least authors obtain a remuneration for such lending. Member States shall be free to determine this remuneration taking account of their cultural promotion objectives.

2. Where Member States do not apply the exclusive lending right provided for in Article 1 as regards phonograms, films and computer programs, they shall introduce, at least for authors, a remuneration.

3. Member States may exempt certain categories of establishments from the payment of the remuneration referred to in paragraphs 1 and 2.

Ebbe a tömeges fájlcsere, illetve a hub-ok üzemeltetése nem eshet bele.

Nyilvánossághoz közvetítés esetén a nyilvánosság fogalmát az elmúlt húsz évben mind a nemzetközi, mind a hazai szerzői joggyakorlat megfelelően kialakította. Ennek lényege, hogy a nyilvánosság tagjainak nem kell mindenképpen egy helyen egyszerre jelen lennie, (ezt állapította meg a magyar bíróság például a kábeltelevíziós továbbközvetítések esetén), hanem elegendő, hogy a közönség egyes tagjai saját otthonukban, saját televízió készülékükön külön-külön hozzáférhessenek a sugárzott műsorokhoz. Ezt az elvet követi, illetve fejleszti tovább a lehívásra hozzáférhetővé tételre vonatkozó szabályozás, amelynek megfelelően az egyidejűség sem követelmény a nyilvánosság megvalósulása szempontjából, hiszen a közönség egyes tagjai nemcsak a hozzáférés helyét, de annak idejét is szabadon választhatják meg.

Az is a nyilvánosság fogalom elidegeníthetetlen része, hogy a csatlakozás lehetősége bárki számára nyitva áll. „A nyilvánosság akkor állapítható meg, ha - a műszaki lehetőségek határain belül - a rendszerhez bárki csatlakozhat, szolgáltatásait bárki igénybe veheti”.⁷

A fentieknek megfelelően a lehívásra hozzáférhetővé tétel az internet útján (amely a szerzői jog esetében nyilvánossághoz közvetítésnek minősül) megvalósul olyankor, amikor valamely számítógép szerzői jogilag védett tartalmát másokkal megosztva az internetezők széles köre számára letöltésre hozzáférhetővé teszik, hiszen a tartalomhoz való hozzáférésre elvileg bárki számára lehetőség van (amennyiben az adott rendszerben elfogadott egyéb feltételeket (pl. adatmegosztási követelmény) a fájlcserelésben résztvevők magukra nézve kötelezőnek

⁷ BH 1991.147.

fogadják el, illetve a szükséges kliensprogramot számítógépükre telepítik és internet kapcsolattal futtatják).

Minden olyan esetben tehát, amikor a „fájlcserélő” rendszerben résztvevők maguk is megosztják saját számítógépük szerzői jogilag védett tartalmát, megvalósul a lehívásra hozzáférhetővé tétellel megvalósuló nyilvánossághoz közvetítés, függetlenül a fájlcsere rendszer adattovábbítási technológiájától (DC, Torrent, stb.). A lényeg, hogy a „fájlcserélő” rendszerhez csatlakozó személyek (a nyilvánosság tagjai) a más „fájlcserélők” által ily módon digitális adatok formájában megosztott szerzői művekhez, illetve szomszédos jogi teljesítményekhez az általuk megválasztott helyen és időben hozzáférhetnek, azokat letölthetik.

A 2, 2/a), 2/b) és 2/c) kérdésekkel kapcsolatos szakvélemény részletes kifejtése

A megkeresésben szereplő második kérdéskör az internetes „fájlcserélő” rendszerek működtetésében részt vevők (hub üzemeltetők, torrent szoftvereket elérhetővé tevő oldalak üzemeltetői) szerzői jogi felelősségének problémáját érinti, ideértve az Szjt. szerinti polgári jogi felelősséget, az elektronikus kereskedelmi törvényen alapuló speciális felelősségi szabályokat, valamint a büntetőjogi felelősséget is (2, 2/a, 2/b és 2/c kérdések).

Szerzői jogi szempontból az követ el jogsértést, aki a szerzői, illetve szomszédos jogosult engedélye nélkül, vagy az engedély kereteit időben, terjedelemben, vagy bármilyen más feltétel tekintetében túllépve használja fel a védett szerzői művet, illetve szomszédos jogi teljesítményt.

A DC++ típusú „fájlcserélő” rendszerek esetén a szerzői jogsértést megvalósító engedély nélküli felhasználási cselekményt (jogosulatlan többszörözést, nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tételt) nem maguk a hub-ok üzemeltetői követik el, hanem a „fájlcserélést” (jogsértő letöltést, illetve „megosztást”) végző személyek. A hub-ok, illetve azok üzemeltetői ezen folyamatban közreműködőként vesznek részt, biztosítják a „fájlcseré” műszaki, technikai, informatikai feltételeit. E személyek tevékenysége közreműködésre irányul: adott esetben a szerzői jogsértés elkövetésében működnek közre. Ugyanakkor a közreműködők szerzői jogsértéssel kapcsolatos felelősségét a hatályos magyar Szjt. nem tartalmazza, néhány speciális jogkövetkezmény alkalmazásán túl szerzői jogi felelősséget e közreműködők tekintetében az Szjt. nem állapít meg.

A szerzői jogsértés megállapítása polgári, illetve büntetőjogi jogkövetkezményekkel jár. A polgári jogi szankciókat az Szjt. 94. §-a határozza meg (pl. a jogsértés abbahagyása és a további jogsértéstől való eltiltás, adatszolgáltatás, a jogsértéssel elért gazdagodás megtérítése, kártérítés), míg a büntetőjogi jogkövetkezményeket a Büntető Törvénykönyv 329/A §-a tartalmazza (a jogsértéssel okozott vagyoni hátrány nagyságától függően pénzbüntetés vagy maximum nyolc évig terjedő szabadságvesztés). A polgári jogi szankciók köre az Szjt. 2005. decemberében történt módosítása folytán 2006. április 15. után jelentősen kibővült: így például lehetőség van már polgári per keretén belül a jogsértéssel előállított dolgok, illetve a jogsértéshez használt eszközök – így pl. a jogsértő számítógépének – külön lefoglalási igény érvényesítésére. Az Elkertv. mintegy a Szjt-t kiegészítő szabályként tartalmazza a szolgáltatók és közvetítő szolgáltatók szerzői jogi felelősségének feltételeit az információs társadalommal összefüggő egyes szolgáltatásokkal kapcsolatban.

Polgári jogi következmények

Jogainak megsértése esetén a szerző a jogsértővel szemben az Szjt. 94. §-ának (1) és (2) bekezdésében meghatározott polgári jogi igényeket támaszthatja. Az Szjt. 94. §-a (1) bekezdésének a)-f) pontjában és (2) bekezdésében említett polgári jogi igényeket a szerző – a főszabály szerint – csak a konkrét jogsértővel szemben érvényesítheti. Egyes speciális jogkövetkezmények azonban, így a b) pont szerinti eltiltás és a jogsértés abbahagyására kötelezés, valamint a d) pontban szabályozott adatszolgáltatás más, közreműködő személyekkel szemben is alkalmazhatók, annak ellenére, hogy a hatályos magyar szerzői jog – ellentétben pl. az Egyesült Államok szerzői jogával – nem ismeri a járulékos közreműködői felelősséget.⁸

Eltiltás, abbahagyásra kötelezés

Az Szjt. 2006. április 15-én hatályba lépett módosítása szerint a jogosult a jogsértés abbahagyását és a további jogsértéstől való eltiltást azzal szemben is követelheti, akinek szolgáltatásait a jogsértés elkövetéséhez igénybe vették (Szjt. 94. §-a (1) bekezdésének b) pontja és (3) bekezdésének utaló szabálya nyomán). Ez a szabály internetes környezetben elsősorban az Elkertv. 2. §-ának 1. pontjában meghatározott közvetítő szolgáltatókra vonatkozik. A szerzői jogot sértő tartalmak DC++ rendszeren történő „megosztása” esetén a hub üzemeltetője a szerzői jogsértést megvalósító internetes hozzáférhetővé tételhez közvetlenül kapcsolódó és ahhoz szükséges szolgáltatást nyújt. Ezért a jogsértéstől, a szolgáltatás további nyújtásától való bírósági eltiltás vele szemben is alkalmazható lesz, még abban az esetben is, ha közvetítő szolgáltatónak minősül, és a szerzői jogsértés elkövetésében nem vesz részt, sőt akár nem is tud róla. Ugyanezen rendelkezések alkalmazhatóak az olyan egyéb szolgáltatókra is, amelyek a „fájlcseré” folyamatában a jogosulatlanul „megosztott” (a nyilvánossághoz számára hozzáférhetővé tett) védett szerzői, illetve szomszédos jogi tartalmakhoz való hozzáférést segítik elő azzal, hogy a „fájlcseréhez” szükséges szoftvereket teszik a fájlcseré résztvevői számára elérhetővé.

Az Szjt. fenti szabályai elsősorban az Elektronikus Kereskedelmi Irányelven⁹ és a Jogérvényesítési Irányelven¹⁰ alapulnak. A Jogérvényesítési Irányelv továbbá világossá teszi, hogy a jogérvényesítés szabályai nem érintik a közvetítő szolgáltatóknak az Elektronikus Kereskedelmi Irányelvben rögzített felelősségkorlátozását.¹¹ A közvetítő szolgáltató is köteles a jogsértés abbahagyását, eltiltását elrendelő bármely (polgári jogi, büntetőjogi, közigazgatási jogi) jogalapon hozott határozatot teljesíteni, ami az Elektronikus Kereskedelmi Irányelv rendelkezéseiből is kitűnik.¹² Az Elektronikus Kereskedelmi Irányelv továbbá közvetítő szolgáltatásonként külön-külön is rögzíti, hogy a felelősségkorlátozás nem terjed ki az

⁸Nemzetközi szinten az első, „fájlcserélő” szolgáltatással kapcsolatos per az amerikai hangfelvétel-előállítók szövetsége (RIAA) és a Napster.com között zajlott le (A&M Records v. Napster, New York State, 9th Circuit Court). Az ügyben a másodfokú bíróság (megállapította, hogy a Napster ún. másodlagos szerzői jogsértést követett el (ún. contributory and vicarious infringement az angolszász jogban). Az Aimster ügyben (Aimster Copyright Litigation, New York State, 7th Circuit Court) az Aimster a Napsterhez hasonlóan „fájlcserélő” rendszerről volt szó. Az Aimster ügyben a másodfokú bíróság kiegészítette a Napster ügyben is hivatkozott 1984-es ún. „Betamax doktrínát”, amely a közreműködői felelősségről szól. A másodfokú bíróság az Aimster ügyben is megállapította a szolgáltató ún. „contributory” másodlagos felelősségét. A Grokster/StreamCast ügyben (Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc. v. Grokster, Ltd.) némileg másról volt szó, miután a Grokster és StreamCast „fájlcserélő” hálózatának szerkezete a Napster rendszerével szemben decentralizált volt, vagyis nem volt központi szerver. A Grokster ügyben a Legfelsőbb Bíróság kilenc bírása egyhangú ítéletben döntött a film- és lemezkiadók javára, kimondva, hogy a felhasználók által elkövetett jogsértésekért – bizonyos feltételekkel – felelősek a „fájlcserélő” programok fejlesztői.

⁹Az Európai Parlament és Tanács 2000/31/EK irányelve az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről

¹⁰ Az Európai Parlament és Tanács 2004/28/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről; 9. Cikk (1) bekezdés a) pontja és 11. Cikk

¹¹ Jogérvényesítési Irányelv 2. Cikk (3) bekezdése és (15) preambulumbekkezdése

¹² Az elektronikus kereskedelmi irányelv (45) preambulumbekkezdése és 12-14. Cikkei.

eltiltásra¹³ (az Elkertv. a szabályt összevonja, valamennyi közvetítő szolgáltatásra egységesen tartalmazza¹⁴). Az Irányelv továbbá kimondja, hogy lehetővé kell tenni bármely információs társadalmi szolgáltatóval szemben megszüntető tartalmú, tehát eltiltást, abbahagyást előíró ideiglenes intézkedés elrendelését jogsértés esetén. A magyar szabályozás az európai uniós irányelvekkel egyező módon tartalmazza ezeket az előírásokat. Az Elkertv. valamennyi közvetítő szolgáltatásra nézve egyöntetűen kimondja, hogy az eltiltásra (abbahagyásra) nem terjed ki a felelősségkorlátozás.¹⁵ Az értesítési-eltávolítási eljárással a közvetítő szolgáltató mentesülhet az eltiltás jogkövetkezménye alól. Az túlmege a megbízás keretein, ezért az eljáró tanács nem vizsgálja, hogy a hub üzemeltetőknek van-e fizikai értelemben módjuk a jogsértő tartalom eltávolítására. Azt azonban megjegyzi, hogy az eltávolítás valójában a hub üzemeltetőtől különböző személyek számítógépéről történő eltávolítást jelentené. Az eltávolításnak egyébként eleget lehet tenni a „hozzáférés nem biztosításával is” az Elkertv. 13.§ (4) bekezdése alapján.

Adatszolgáltatás

A jogsértésben közreműködőként részt vevő harmadik személyként a hub üzemeltetője, valamint az internetszolgáltató az előbbieken túl az Szjt. 94. §-a (4) bekezdésének c) pontja alapján kötelezhető a jogsértéssel kapcsolatos adatszolgáltatásra, ha a hub üzemeltetése vagy egyéb, a fájlcsere-t segítő szolgáltatás kereskedelmi mértékű (pl. reklámok közzététele miatt).

Az adatszolgáltatási kötelezettség az Szjt 94. §-ának (6) bekezdésében meghatározott adatokra terjed ki, azaz a jogsértéssel érintett kereskedelmi kapcsolatok feltárására, továbbá a jogsértéssel érintett dolgok, szolgáltatások mennyiségére, illetve az azokkal kapcsolatosan érvényesített ellenértékekre, azonban e felsorolás nem kimerítő jellegű. Nem kizárt tehát, hogy a szerzői jogosult más adatok kiadását is kérje a közvetítő szolgáltatótól. Az adatszolgáltatási kötelezettség elrendelhető a közvetítő szolgáltatóval (internetszolgáltatóval, hub-üzemeltetővel, stb.) szemben akkor is, ha nem tudott, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett sem kellett volna tudnia arról, hogy szerzői jogsértés elkövetésében működött közre, mivel az adatszolgáltatásra kötelezés a harmadik személyek vonatkozásában is objektív alapú polgári jogi jogkövetkezmény.

A közvetítő szolgáltatóknak az Elektronikus Kereskedelmi Irányelv nyomán az Elkertv.-ben meghatározott felelősségkorlátozása az adatvédelmet a jogvédelmi igények és érdekek arányos figyelembe vétele mellett írja elő. A fájlcsereben“ részt vevő magánszemélyek tekintetében a személyes adatok kiadását az adatvédelmi szabályok, a magánszféra védelmében korlátozhatják.¹⁶

Az Adatvédelmi Irányelv rendelkezéseinek fényében szükséges megvizsgálni, hogy a „fájlcsereelő” rendszerek esetén az egyes felhasználók adatai és közlései az előzőekben hivatkozott adatszolgáltatási körbe tartozhatnak-e, a fájlcsereben résztvevő személyek egymás irányában tett közlései (szerzői jogi értelemben nyilvános közvetítései) vajon az adatvédelmi jogszabályok által védett magánjellelű közlésnek minősülnek-e, melyek esetében a személyes adatok kiadása megtagadható.¹⁷

¹³ Az elektronikus kereskedelmi irányelv 12. Cikk (3) bekezdése a hozzáférés szolgáltatóra; a 13. Cikk (2) bekezdése a gyorsító tárolásra; a 14. Cikk (3) bekezdése a tárhelyszolgáltatásra nézve.

¹⁴ Elker tv. 7.§ (5) bekezdése

¹⁵ Elkertv. 7.§ (4) bekezdése

¹⁶ Lásd C-275/06. sz. európai bírósági ítélet

¹⁷ Az Adatvédelmi irányelv alapján amennyiben egy elektronikus közlés nem éri el az információs társadalmi szolgáltatás szintjét, vagyis csak magánjellelű közlésnek minősül, akkor a magánjellelű közlést tevő személyre nézve nem érvényesíthető a tájékoztatáshoz való jog, azaz ez a személy névtelen maradhat akkor is, ha szerzői jogot sért. A szolgáltató ugyanis az adatkezelés törvényben meghatározott céljaira

Lefoglalás

Az Sztj. 94. §-a (1) bekezdésének *f*) pontjában felsorolt polgári jogi igények közvetlenül a harmadik személy szolgáltatóval (hub-üzemeltetője, internetszolgáltató) szemben alapvetően nem érvényesíthetőek. Azonban a hub-szoftvert számítógépen futtató szolgáltató, mint közreműködő lefoglalás útján érintett lehet, ha a jogsértés eszközének tulajdonosa tudott a jogsértésről, vagy az adott helyzetben általában elvárható gondosság mellett tudnia kellett volna.

Ideiglenes intézkedésként, akár kereset benyújtását megelőzően elrendelhető intézkedések

A felsorolt szankciókat (eltiltás/abbahagyásra kötelezés, adatszolgáltatásra kötelezés, lefoglalás) a bíróság ún. ideiglenes intézkedés keretében már az ítélet meghozatala, sőt akár a kereset benyújtása előtt is elrendelheti a jogosult kérelmére.¹⁸

A hub-üzemeltető és az internetszolgáltató szerzői jogi felelőssége az Elkertv. alapján

A hub üzemeltetők, valamint a torrent, illetve más „fájlcserélő” rendszerek működtetését biztosító szoftvereket elérhetővé tevő site üzemeltetők az Elkertv. 2. §-ának *f*), illetve *ld*) pontjai értelmében információs társadalommal összefüggő szolgáltatás nyújtójának minősülnek. Tevékenységük legközelebb a kereső-szolgáltatáshoz áll, hiszen információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosítanak az igénybe vevő (felhasználók) számára.

Az Elkertv. kimondja, hogy a közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa továbbított, tárolt vagy hozzáférhetővé tett információt, továbbá nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak¹⁹, ugyanakkor szerzői jogsértés esetén köteles alá vetnie magát az Elkertv. 13. §-a szerinti „notice-and-take-down” eljárásnak, különben közvetlenül felelőssé válik a jogsértésért mind polgári, mind pedig büntetőjogi értelemben. Ennyiben tehát az Elkertv. speciális rendelkezésként kiegészíti az Sztj-ben foglalt szabályozást.

A hub-üzemeltető, amennyiben az Elkertv. 2. § *ld*) pontja szerinti kereső szolgáltatást nyújtó közvetítő szolgáltatónak minősül, a felhasználók által „megosztott” (hozzáférhetővé tett) jogsértő tartalommal okozott jogsértésért illetve kárért az Elkertv. 7. §-ának (2) és (4) bekezdése, továbbá a 11. §-a szerint felel, és felelősségét csak akkor tudja kimenteni, ha

és az adatátadás korlátaira hivatkozással elutasíthatja az adatszolgáltatást (az eljáró tanács ezzel kapcsolatosan megjegyzi, hogy ez alól a büntető jogérvényesítés kivételt képez, az adatátadási kötelezettség ebben az esetben fennáll.).

A „fájlcserélő” rendszerek esetén fokozottabban merül fel az a kérdés, hogy vajon a „fájlcserélő” rendszert felhasználó természetes személyek magánjellegű közlést végeznek-e, tehát adataik kiadása az előbb említett szabályok alapján megtagadható-e.

A szolgáltató által kiadható adatok körét jelentős mértékben korlátozta az Európai Bíróságnak a 2008. január 29. napján hozott C-275/06. számú ítélete, amely kimondta, hogy „fájlcserélő” rendszereken elkövetett szerzői jogsértés esetén az internetszolgáltató nem köteles polgári eljárás során kiadni azon személyek IP címét, internetre való csatlakozásuk napját és időpontját, akiknek Internet hozzáférést biztosít. Az Európai Bíróság a hivatkozott előzetes döntéshozatali eljárás keretében részletesen megvizsgálta az adatszolgáltatási kötelezettségre vonatkozó európai uniós normákat, és arra a következtetésre jutott, hogy azok alapján nem kötelező a tagállamok számára, hogy a szerzői jog hatékony védelmének biztosítása céljából előírják a személyes adatok polgári eljárás keretében történő közlésének kötelezettségét. Az Európai Bíróság kiemelte továbbá, hogy az adatszolgáltatásra és a személyes adatok védelmére vonatkozó európai uniós irányelveket úgy kell a tagállami hatóságoknak és bíróságoknak értelmezniük, hogy azok ne ütközzenek alapjogokba, közösségi jogi alapelvekbe és többek között az arányosság elvébe, ugyanakkor konkrétan egy „fájlcserélő” rendszerben részt vevő magánszemélyek tekintetében tekintette a személyes adatok védelmét fontosabbnak, mint a szerzői jogok hatékony védelmének biztosítását.

¹⁸ Sztj. 94/A. § (3) bekezdése

¹⁹ Elkertv. 7. § (3) bekezdése

bizonyítja, hogy nincs tudomása a „megosztott“ tartalommal kapcsolatos jogellenes magatartásról, vagy, ha arról a jogosult által küldött, az Elkertv. 13. §-a szerinti értesítésből tudomást szerzett, az értesítés alapján a 13. §-ban meghatározott módon és határidők szerint intézkedik a jogsértő tartalom eltávolításáról (ún. „notice-and-take-down“ eljárás) és a hozzáférés megtiltásáról.

Az internetszolgáltatók „fájlcserélő” rendszerekkel kapcsolatos felelősségét a SABAM v. S.A. Tiscali (Scarlet) ügyben vizsgálta egy belga elsőfokú bíróság, amely 2007. június 29. napján hozott még nem jogerős döntést²⁰ a belga zeneszerzők és zeneműkiadók közös jogkezelő szervezete által a Tiscali/Scarlet internetszolgáltató ellen indított perben. A keresetet amiatt indították, hogy az internetszolgáltató a hálózatán hozzáférést biztosított „fájlcserélő” szoftverekhez. A brüsszeli bíróság ideiglenes intézkedést rendelt el az alperessel szemben, amelyben kötelezte az alperest hatékony technikai biztonsági intézkedések bevezetésére annak érdekében, hogy a hálózaton megelőzze a „fájlcserélő” rendszerek által okozott jogsértéseket.

Büntetőjogi jogkövetkezmények

A Btk. 329/A. §-a szankcionálja a szerzői jogsértés szándékos elkövetését. (A szerzői jogsértés tényállásából 2007. június 1-vel kikerült a gondatlan elkövetési alakzat, így ezen időponttól kezdődően már csak a szándékosan elkövetett szerzői jogsértésért áll fenn a büntetőjogi felelősség.) A Btk. 329/A. §-a szerinti szerzői és szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének szándékos elkövetése esetén a hub üzemeltetője tettesként nem, csupán bűnsegédként (a tettesekkel azonos büntetési tétel alkalmazásával) felelhet, amennyiben szándékosan nyújtott segítséget a bűncselekmény elkövetéséhez, vagyis ha tudta, hogy az általa a nyújtott és üzemeltetett hub szolgáltatást konkrét bűncselekmény, „fájlcseré” útján az adott szerzői mű vagy szomszédos jogi teljesítmény tekintetében a konkrét jogsértés elkövetésére használták fel. A bűnsegédi minősítés speciális büntetőjogi feltételeinek vizsgálata konkrét ügyekben, speciális büntetőjogi elemzést igényel, amely túlterjed a Szerzői Jogi Szakértő Testület hatáskörén.

Budapest, 2008. június „ „.

dr. Faludi Gábor
a tanács elnöke

dr. Sár Csaba
a tanács előadó tagja

id. dr. Ficsor Mihály
a tanács szavazó tagja

²⁰ SABAM (Belgian Society of Authors, Composers and Publishers) v. the Corporation Scarlet (S.A. ; korábbi nevén Tiscali, BCE), 04/8975/A. számú ügyben a Brüsszeli Bíróság által 2007. június 27. napján hozott döntés, amely még nem jogerős, mivel azt az alperesek fellebbezéssel támadták meg.